

Владимир Умељић

ПРОМЕНА ПАРАДИГМЕ У НЕМАЧКОЈ ИСТОРИЈСКОЈ НАУЦИ: У ХРВАТСКОЈ ДРЖАВИ 1941–1945. НИЈЕ ИЗВРШЕН ГЕНОЦИД НАД СРБИМА?

(Докторска дисертација Александра Корба, награђена највишом оценом на Хумболтовом универзитету у Берлину, и све њене импликације)

САЖЕТАК: Немачки историчар Александер Корб на Хумболтовом универзитету у Берлину с највишом оценом (*summa cum laude*) одбранио је докторску тезу из области историјских наука под насловом „У сенци светског рата. Масовно насиље усташа над Србима, Јеврејима и Ромима“. Његове радикално нове тезе гласе: 1. у тадашњој хрватској држави 1941–1945. „није се догодио геноцид над Србима“; 2. клерикална компонента (хрватски католички клир и Ватикан) „није играла никакву битну улогу“ при масовном насиљу над Србима у хрватској држави 1941–1945, тако да је и насилно покатоличавање Срба имало „искључиво секуларни карактер“. Корб, дакле, улази у радикалну колизију с огромном већином свих досадашњих научних радова и њихових закључака.

Ова анализа поставља Корбове тезе на проверу с три тачке гледишта: а) научно-историјске, б) језичко-филозофске (теорија дефиниционизма) и в) политиколошке.

Научно-историјски гледано, Корб бира једностран, селективни приступ овој проблематици и већ на почетку драстично редукује, тј. искључује енормни део примарних историјских извора и научне литературе. Томе припадају сви српски извори, закључно са сведочанствима преживелих српских жртава, с образложењем да су исти или „српсконационалистичка“ или „српскокомунистичка“, све изворе сведока/очевидца из редова тадашњих окупатора – немачких нациста и италијанских фашиста – с образложењем, да су исти „српсконационалистички“ или „српскокомунистички“ манипулисани, као и све примарне историјске изворе и научну литературу, који сведоче о улози хрватског католичког клира и Ватикана, јер су „антиклерикални“.

Језичко-филозофски, Корбов доказни поступак недвосмислено припада принципу „узурпација власти над дефиницијама и психагогија“, који теорија дефиниционизма препознаје као покушај интересног редефинисања, виртуализовања стварности и психагошког етаблирања те нове „стварне стварности“ у свести циљне групе путем њене интернализације. Корбов рад је тиме пре релативистички језичко-филозофски трактат у научно-историјским хаљинама него научна историјска студија.

Политиколошки се може констатовати да је и његовим неспорним трудом промена парадигме у немачким друштвеним и хуманистичким наукама достигла нови квалитет, сасвим други ниво самоволне и виртуелне рефлексije стварности.

Те науке наине убрзано добијају заједнички и доминантни идеолошко-политички предзнак.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Независна Држава Хрватска 1941–1945, геноцид, католичка црква, немачка историографија

Млади немачки историчар Александер Корб (Alexander Korb) на Хумболтовом универзитету у Берлину (Humboldt-Universität, Berlin) успешно је одбранио своју докторску тезу из области историјских наука под насловом „У сенци светског рата. Масовно насиље усташа над Србима, Јеврејима и Ромима“¹.

Научници који су били задужени за законом предвиђене експертизе у односу на његов научни рад – професори Јерг Баберовски (Prof. Dr. Jörg Baberowski), Киран Клаус Пател (Prof. Dr. Kiran Klaus Patel) и Михаел Вилт (Prof. Dr. Michael Wildt) – једногласно су му доделили највишу могућу оцену, *summa cum laude*.

У образложењу свог предлога највише оцене, поред осталог, проф. Баберовски пише чак и ово: „Корбова дисертација је изванредан прилог истраживању геноцида и насиља. Нико више неће моћи да убудуће пише о овој теми на до сада уобичајени начин.“

Шта је то што је револуционарно ново у Корбовом начину научно-историјског третирања хрватске државе 1941–1945, коју су Адолф Хитлер (Adolf Hitler) и Бенито Мусолини (Benito Mussolini) војном силом изнудили пошто су разбили и прегазили прву Југославију?

То што Александра Корба, несумњиво и непревидиво, дијаметрално разликује од огромног дела претходне (позитивне) историјске науке и истраживања овог периода историје Балкана, односно злочина геноцида у дотичној хрватској држави (осим наравно од става хрватске историографије), то су његови основни постулати и финални закључци. Он наине тврди:

У тадашњој хрватској држави 1941–1945. „није се догодио геноцид над Србима“.

Клерикална компонента (хрватски католички клир и Ватикан) „није играла никакву битну улогу“ при масовном насиљу над Србима у хрватској држави 1941–1945. Тако је и насилно покатоличавање Срба имало „искључиво секуларни карактер“.

Ово је несумњиво радикални заокрет у истраживању историје тзв. НДХ, тј. феномена геноцида, јер – како Корб упут наводи – само о логору

¹ Im Schatten des Weltkriegs. Massengewalt der Ustaša gegen Serben, Juden und Roma in Kroatien, 1941–45 – Dissertationsschrift – zur Erlangung des akademischen Grades Doctor philosophiae (Dr. phil.) eingereicht an der Philosophischen Fakultät I der Humboldt-Universität zu Berlin von Alexander Korb, M. A. geboren am 24. Januar 1976 in München Der Präsident der Humboldt-Universität zu Berlin. Der Dekan der Philosophischen Fakultät I. Gutachter Prof. Dr. Jörg Baberowski, Prof. Dr. Kiran Klaus Patel, Prof. Dr. Michael Wildt.

смрти Јасеновцу је до 1999. објављено 1188 монографија и зборника, као и 1544 научних чланака и прилога (стр. 297); Корб, дакле, улази у колизију с огромном већином тих научних радова и њихових закључака.

Његова дисертација, после које „нико више неће моћи да убудуће пише о овој теми на до сада уобичајени начин“, као што је напоменуто, компатибилна је превасходно с хрватском историографијом и њеним упорним релативизовањем и порицањем геноцида у тзв. НДХ 1941–1945, као и било каквог (негативног) учешћа католичке цркве у том делу историје.

Између осталих компатибилна је и са ставом једног високог хрватског, интелектуалног и клерикалног ауторитета по имену Иво Омрчанин (који уза своје име ставља звучне титуле: Doctor Theologiae, Iuris, Iuris canonici, Advocatus Sacrae Romanae Rotae, Procurator Sacrae Congregationis Rituum, Professor of Jurisprudence and Philosophy of Law...), који је већ након десет година по завршетку Другог светског рата тврдио не само да хрватска држава 1941–1945. није извршила геноцид над Србима, већ, напротив, да су „Срби извршили геноцид над Хрватима“ [Omrcanin 1955].

Оно што је револуционарно ново код Корба, уколико је проф. Баберовски у праву то је да је тиме најављена радикална промена парадигме у немачкој историјској науци што је већ више него довољан разлог да се овом раду посвети пажња.

Стога желим да кратко размотрим његов научни поступак, тезе и закључке с три тачке гледишта:

- научно-историјске,
- језичко-филозофске (теорија дефиниционизма), и
- политиколошке.

НАУЧНО-ИСТОРИЈСКИ АСПЕКТ

Sine ira et studio

Тацит

Као прво – шта је то у досадашњим научним истраживањима што Корб пориче? Укратко, актуелно стање проучавања геноцида у европском 20. веку (пре Корба):

У Европи у 20. веку одиграла су се три велика геноцида (турски геноцид над Јерменима 1915–1919. припада не само геополитички већ, по моме убеђењу, пре свега културолошки и социјално-психолошки сасвим другачијем историјском и социјално-моралном наслеђу. Истраживање овог, хронолошки гледано првог великог геноцида у 20. веку тиме генуино припада европском непосредном суседству – области туркологије):

• Геноцид нациста и свих њихових – немачких и ненемачких – помагача над Јеврејима (холокауст, шоа) је упркос свим напорима неуморних заступника тзв. Auschwitz-Lüge („лажи о Аушвицу“)² вероватно најисцрпније истражен геноцид у историји човечанства. То, свакако, није само

² Духовни наследници овог геноцида тврде, наиме, да ни Аушвица ни холокауста никада није ни било. Овакве тврдње су у Немачкој строго кажњиво дело.

результат бројних научних анализа и студија, већ и дуготрајног, упорног и мукотрпног процеса мултидисциплинарног упознавања и расветљавања тих страшних збивања, у коме учествују не само потомци жртава већ и потомци тадашњих починитеља злочина. Број жртава износи око 6.000.000.

• Геноцид над Синтима и Ромима је, нажалост, још увек недовољно истражен. Познато је, међутим, да су нацисти и њихови помагачи убили преко 500.000 припадника ове етничке групе.

• За време Другог светског рата Адолф Хитлер и Бенито Мусолини конструисали су и на Балкану једну сателитску државу, тзв. Независну Државу Хрватску. Њу су водили хрватски клерофашисти, усташе. Они су и највећим делом одговорни за тај трећи велики геноцид у Европи 20. века над Синтима и Ромима (око 40.000 жртава), над Јеврејима (око 30.000 жртава) и, у првом реду, над Србима (Србоцид³), које су прогањали по јавно прокламованом правилу – трећину Срба ћемо протерати, трећину покатоличити и, тиме, похрватити и трећину ћемо побити. Резултат је био да је:

- преко 100.000 Срба било протерано,
- преко 240.000 насилно поримокатоличено и
- према још непотпуним подацима, који нису дефинитивно утврђени и превасходно потичу од нацистичких и фашистичких очевидаца тог геноцида (и турска тадашње хрватске државе), најмање 750.000 Срба било је убијено⁴. Овај податак потиче, дакле из вредних примарних историјских извора. Он, међутим, остаје отворен, јер није финално верификован ексхумацијама, идентификацијама итд. Квантитет жртава геноцида, међутим, не одређује и не условљава квалитет овог „најстрашнијег злочина, који историја човечанства познаје“ (Р. Лемкин).

³ Појам „Србоцид“ био је уведен у научно истраживање геноцида 2006, као *terminus technicus* за означавање геноцида над Србима, који су починили Хрвати и босански муслимани у „Независној Држави Хрватској“ 1941–1945. Тај *terminus technicus* сам ја, додуше, спорадично употребљавао већ крајем деведесетих година 20. века (на пример, у предавању KZ Jasenovac – die Balkanversion der „Auschwitz-Lüge“ (Концентрациони логор Јасеновац и балканска верзија „лажи о Аушвицу“, на научном скупу „The First International Conference about KZ Jasenovac“, University of New York, 1997). Он је, међутим, био дефинитивно утврђен у разговору који сам водио с познатим немачким социологом и истраживачем геноцида Рихардом Албрехтом (Richard Albrecht) 2006. године. Он је с правом указао на назив холокауст или шоа, као фактор брзог идентификовања нацистичког геноцида над Јеврејима, и пошли смо од тога да би специфично именоване овог геноцида по природи ствари требало аналогно да следи Лемкинов назив „геноцид“. Рихард Албрехт, чије тежиште истраживања лежи на турском геноциду над Јерменима, указао је и на свој труд да научно етаблира аналогни назив „Јерменоцид“.

Ја сам закључно увео овај *terminus technicus* „Србоцид“ у истраживање геноцида својим есејом „Ethik und Definitionsmacht“ у научном часопису *Kultursociologie 2006/1*, Leipzig, 2006. Рихард Албрехт је то учинио нешто касније, исте године, у свом прилогу *Serbozid 1941–1945. Über den Dritten europäischen Völkermord im 20. Jahrhundert*, GRIN-Online, 2006.

⁴ Подробније у: Vladimir Umeljic, *Die Besatzungszeit und das Genozid in Jugoslawien 1941–1945*, Graphics High Publishing, Los Angeles, 1994. Број жртава није, дакле, дефинитивно утврђен и тешко да ће то икада бити случај, осим ако се једног дана заиста не отворе тајни архиви, као, на пример, они у Ватикану.

Напомена: Балканска верзија ове Auschwitz-Lüge – релативирање и негирање геноцида 1941–1945 – у редовима хрватске интелектуалне, политичке и клерикалне елите је, нажалост, пре правило него изузетак.

Како се Корб односи према овој проблематици?

Примерено је претходно напоменути да он изузетно добро влада инструментаријумом своје струке: а) његов начин изражавања врло је елоквентан и течан, б) већ импозантан број од 1.365 фуснота/упутница на историјске изворе и научну литературу, које је користио, имплицира код читаоца осећај сериозности и темељитости аутора, као и отворености за сва, па и за контроверзна мишљења и супротстављене ставове.

Тај први утисак, међутим, вара.

Он, наиме, одмах одриче зачуђујуће великом делу примарних историјских извора сваку веродостојност и апсолутно их искључује из научног доказног поступка. Тако су сви српски извори или „националистички“ (стр. 18, 24, 45) или „комунистички, јер су састављени у стаљинистичком дуктусу“ (стр. 45), а изјаве преживелих и избеглих српских жртава злочина садрже само „појединачне исказе, који изгледају нефалсификовано“ (стр. 46).

Разлог за ову последњу процену гласи: јер је „материјал проблематичан, пошто га је српска влада из националистичких разлога манипулисала“ (стр. 45).

Он исто тако одриче веродостојност и изворну историјску вредност свим сведочанствима немачких нацистичких (и италијанских фашистичких) очевидаца тадашњих догађања, с истим занимљивим образложењем да су дотични једноставно „преузимали информације и податке од српских националиста“ (стр. 16, 17, 18, 24, 25, 35).

Овај уводни и радикално елиминаторни став у односу на драгоцене примарне изворе историјске науке готово да онемогућава сваку озбиљну дискусију, јер – како водити аргументовану дискусију с неким ко заступа следеће ставове:

- Изјава тадашњег хрватског министра културе, Мила Будака, „Једну трећину Срба ћемо протерати, једну трећину покатоличити и тиме похрватити, једну трећину ћемо побити“ (као *dolus specialis*, „посебна намера“, по дефиницији предуслов злочина геноцида) у суштини је непостојећа, то је само „српска ратна пропаганда, коју је српско православно свештенство потурило немачким носиоцима окупационе власти“ и тако, ето, ушла и у немачка документа (стр. 35). Индикативно је да Корб за ову тврдњу у фусноти/одредници наводи само хрватске ауторе.

- Шеф нацистичке Цивилне управе у Србији Харалд Турнер (Harald Turner) „наводио је у својим извештајима преувеличане бројке српских жртава, којима су га снабдевали српски националисти“ (стр. 16). За ову тврдњу Корб, који иначе има у свом раду 1365 фуснота/упутница на историјске изворе и научну литературу, не наводи никакав извор.

- Он, међутим, одмах нуди објашњење за овако „некритичко“ извештавање нацистичких сведока. Наиме, они су „кроз наводну крволочност усташа желели да скрену пажњу са сопствене одговорности за укупну ситуацију“ (стр. 27). Овде такође нема никакве фусноте/одреднице. Реч је, дакле, о ауторској интерпретацији.

• Корб назива и највишег представника нацистичке Немачке у тадашњој Хрватској и тиме драгоценог сведока/очевица, генерала Глеза фон Хорстенауа (Glaise fon Horstenaу), „некомпетентним, изгубљеним у својој аустроугарској прошлости, једним оперетским генералом“ (стр. 19) и тиме несумњиво покушава да дисквалификује вредност његових сведочења.

• „Српски националисти су још у време рата били успешни са својом пропагандом сатанизовања усташа и поставили су својим потпуно преувеличаним бројкама жртава камен темељац свом миту о преко 1.000.000 српских жртава хрватског геноцида“ (стр. 18). Овде такође нема никакве фусноте/одреднице.

• „У Србији је створен цинични култ у односу на број жртава, који је довео до његовог апсолутног преувеличавања“ (стр. 24). Овде такође нема никакве фусноте/одреднице.

• „Националисти у Србији инструментализују патње Срба, прогањаних од стране усташа, утискујући их у једну парадигму српских страдања. Говори се о некаквом српско-јеврејском холокаусту, о наводној заједници жртава обе групе“ (стр. 25).

• Насупрот томе, Корб обзнањује да за његову студију „хрватски извори представљају централни фондус у односу на научно истраживање усташке политике“ (стр. 41).

• Он пориче геноцид над Србима у хрватској држави 1941–1945. и назива та догађања „масовним насиљем“: „Ништа не наговештава, да је хрватска влада при преузимању власти планирала масовна убиства“ (стр. 114). Овде такође нема никакве фусноте/одреднице.

• За њега ни изјава Анте Павелића у разговору с нацистичким изаслаником Фезенмајером, којом усташки поглавник узима као узор турски геноцид над Јерменима, а коју и Корб цитира, не представља најаву и намеру масовних убистава (па чак ни у најмању руку *индицију* у односу на начин размишљања хрватског диктатора): „Уништење и потискивање Јермена у Османском царству је битно олакшало каснију изградњу турске државе... Ататурк је после своје смрти ушао у историју, као један од најзначајнијих људи...“ [Veesenmayer 1943]. Можда за Корба ни смислено иста изјава Адолфа Хитлера у његовој књизи *Моја борба* (Mein Kampf) [Hitler 1925] није представљала најаву холокауста? Јер, познато је да је и Адолф Хитлер био у не малој мери инспирисан и охрабрен турским геноцидом над Јерменима. Он је при доношењу одлуке о финалном истребљењу европских Јевреја, поред осталог, рекао својим генералима и следеће: „А ко још данас уопште говори о уништењу Јермена?!“ [Umeljić 2011].

• Корб, додуше, није увек конзистентан. Тако му се, на пример, догодила (омакла?) и констатација „Од доласка усташа на власт у априлу 1941, преправиле су њихове групе области насељене Србима својим масакрима“ (стр. 203).

• Над Србима се, значи, није извршио геноцид, а мотиви починилаца „масовног насиља“ над њима били су „дифузни, нису имали централно вођство“, тако да се „усташко вођство пре осећало примораним да толе-

рише овакво делање својих трупа на терену“ (стр. 252). Још једна поставка која би требало да потврди непостојање злочина геноцида. Ни овде иначе нема никакве фусноте/одреднице, реч је, дакле, опет о ауторској интерпретацији.

- Та недела су, по Корбу, имала различите и по правилу баналне а не геноцидне мотиве: „Бројни осветнички чиновници и поравнавање личних и политичких рачуна“ (стр. 125), „борба за превласт унутар различитих усташких група, која је резултирала применом силе у односу на треће“ (стр. 126), „често ерупција спонтаног насиља, произашла из конкретних ситуација“ (стр. 204), од 1942. „борба за храну“ (стр. 243), понекад и „планирање једног хрватског националног парка, као на пример у области Плитвичких језера“ (стр. 163).

- Нечовечно дивљаштво при примени „масовног насиља“ у односу на Србе Корб објашњава пак психологизирајући: „Усташки починиоци (злочина) су се плашили својих српских противника и тај страх је био потхрањиван митолошким приповедањима, паранојом грађанског рата и сасвим реалним стрепњама. Примена голе силе с њихове стране је по могућству могла да служи циљу, да се тај страх победи“ (стр. 251). „Понеки од локалних починилаца (злочина) су, како изгледа, прибегавали једној врсти заноса (транса), да би постали тупи за патње убијаних, да би ућуткали њихове крике и јадиковања“ (стр. 232).

- „Масовно насиље“ над Србима је иначе превасходно тежило „исељавању и асимилацији Срба и то на немачку иницијативу. Немци су на име желели да протерају 180.000 Словенаца у Хрватску а Хрвати су на то захтевали да протерају 200.000 Срба у Србију.“ (стр. 131). „Примарни мотив је било исељавање а не физичко уништавање. Отпор погођених и новонастали проблеми су међутим радикализовали прогонитеље“ (стр. 155). Тако су следствени „масакри и масовна убиства у логорима само каузални беочузи ланца, који су следили неуспешном исељавању“ (стр. 133).

- Корб помиње концентрационе логоре хрватске државе и остаје консеквентан, када, на пример, говори о логору Јадовно, да они „примарно нису служили планираном масовном убиству заточеника“ (стр. 160) јер је „оснивање логора подсећало на планове хрватске владе, да запосли логораше у соланама и на пољопривредним радовима. Управа логора је, међутим, била разочарана, када је увидела, да нема позитивног економског ефекта.“ (стр. 156–157). Што се тиче Јасеновца, то је по Корбу био један од „већих“ логора у Европи и коштао је живота укупно „до 70.000 Срба“ („хрватски фондус историјских извора“), а људи су умирали од глади, хладноће и епидемија, мада и кроз повремена масовна убиства (стр. 296). Иначе, за њега је изузетно вредно исцрпног помена и следеће: „Једна од најгорих криза у логору Јасеновац с масовним жртвама међу логорашима, била је међутим једна природна непогода, изливање Саве у касну јесен 1941.“ (стр. 320).

С обзиром на то да би анализа ове докторске дисертације без напора испунила читаву једну књигу, то желим још само кратко да се осврнем на однос тадашње хрватске државе према Српској православној цркви,

али и на ауторово третирање хрватског католичког клира и улоге Ватикана у хрватској држави 1941–1945.

Зато прво неколико података о односу тадашње хрватске државе према Српској православној цркви, уз напомену да нису забележени било какви протести римокатоличке цркве у Хрватској тим поводом или чак покушаји да се помогне сестринској хришћанској заједници.

То чињенично стање за Корба, иначе, није било вредно помена:

Српска православна црква је 10. априла 1941. године, на дан устоличења Анте Павелића и његовог покрета, имала девет епископа у тзв. НДХ.

Загребачки митрополит Доситеј одмах је ухапшен, саслушаван и мучен, нервно оболева, бива протеран у Србију и у манастиру Ваведење подлеже последицама хапшења [*Сјоменица њравославних свешћеника ...* 1960].

Бањалучки епископ Платон је 5. маја 1941. године ухапшен, мучен и убијен. Његов леш пронађен је и, пре сахране, фотографисан – брада му је била ишчупана, нос и уши одсечене а у многобројним ранама пронађена је и со. [Извештај Светог Синода СПЦ 1060/2371/1947].

Сарајевски митрополит Петар ухапшен је 12. маја 1941. године, мучен и убрзо убијен [Извештај Светог Синода СПЦ 1060/2371/1947].

Карловачки епископ Сава доживео је исту судбину [Извештај Светог Синода СПЦ 1060/2371/1947].

Далматинског епископа Иринеја интернирале су италијанске окупационе трупе и он је остао у животу [Дедијер 1987: 477].

Сремски епископ Валеријан умро је 12. јула 1941. године природном смрћу [Извештај Светог Синода СПЦ 719/1941].

Тузлански епископ Нектарије и херцеговачки Николај успели су да стигну до Србије [Дедијер 1987: 477].

Усташе протерују више стотина и убијају 187 српских православних свештеника, 30 монаха и двојицу вероучитеља [Извештај Светог Синода СПЦ 1060/2371/1947]. Исто тако, почиње систематско уништавање и отуђивање/отимање српских православних храмова.

У документу *Dossier Remis par la Yougoslavie*, који је по завршетку рата поднет на Конференцији о ратној штети (*Conference sur les Reparations*) у Паризу, стоји додуше, да је „...укупно 456 православних цркви уништено од стране окупатора...“, али је чињеница да су „...Немци одговорни за највише 10% овог броја, остало је био резултат усташког крсташког похода...“ [Давидов 1990: 36–40].

Александер Корб једноставно игнорише, изоставља, апстрахује ово – значајно и карактеристично – поглавље историје хрватске државе 1941–1945, не наводи га и, по природи ствари, не коментарише. Он кратко помиње, додуше, нечовечно мучење и убијање српских православних свештеника и великодостојника (стр. 249), а систематском разарању стотина српских Божјих кућа посвећује једну једину реченицу: „Хрватске трупе су разарале црквене торњеве, да исти не би служили партизанима као осматрачнице“ (стр. 240).

Што се тиче насилног покатоличавања православних Срба, као још једног значајног и карактеристичног поглавља историје хрватске државе 1941–1945, исто тако прво неколико историјских извора и навода из научне литературе:

Анте Павелић 18. маја 1941. године потписује „Римске уговоре“ с фашистичком Италијом и истог дана, на молбу хрватских бискупа, примага и папа Пије XII који одваја пола сата за аудијенцију једног – два пута у одсуству на смрт осуђеног – терористе [*Hrvatski narod*, 20. 5. 1941].

Почетком маја 1941. године, штампа се у бискупској штампарији у Ђакову летак и дели Србима: „Господ Исус Христос је рекао, да ће бити једно стадо и један пастир (...) То значи да ће бити једна црква и један поглавар те цркве, Христов заступник на земљи и највиши свештеник у Христовој цркви (...)

Становници грчко-источне вере! Послушајте овај пријатељски савет – бискуп од Ђакова је до сада превео хиљаде грађана у свету католичку цркву (...) следите примеру ваше браће и јавите се што пре за прелазак у католичку цркву. Као католици, моћи ћете да останете у свом дому...“ [Novak 1948: 618].

Хрватска Бискупска конференција 15. маја 1941. године објављује упутство свом свештенству за прелазак православаца у римокатоличанство. Бискупска конференција упозорава да до преласка не би смело да долази из „... материјалистичких и егоистичких разлога...“ али позива на разумевање свих оних, који су „... у последњих двадесет година, под притиском државне силе, против свог убеђења, због повластица, каријере или из других личних интереса отпали од католичке цркве...“ [*Katolički list*, бр. 19, 1941: 230–231].

Усташки министар правде пише 14. јула 1941. године хрватској Бискупској конференцији (под бр. 42687–D 1941): „Хрватска влада не жели да православни свештеници, учитељи и уопште интелигенција, као и богати слој трговаца, занатлија и сељака могу да пређу у католичанство...“ [Novak 1948: 621].

Одговор стиже већ 16. јула (под бр. 9259–41): „Што се прелаза православних свештеника, учитеља, трговаца и уопште интелигенције и богатих тиче, ту нема никакве сумње да је потребан опрез (...) Морамо, међутим, нагласити да је против духа и обавезе католичке цркве, када би принципијелно одбила целу интелигенцију (...) Стога узимамо себи слободу да приметимо, да црква не може одустати од свог права и Божије обавезе, да прими све шизматике...“ [Novak 1948: 621].

Ватиканска „Света конгрегација за источну цркву“ пише председнику хрватске Бискупске конференције, др Алојзију Степинцу, 17. јула 1941. године: „Света конгрегација за источну цркву обраћа пажњу Вашој еминенцији, да не би требало спречавати природни повратак шизматика на грчко-католички ритуал (...) Уколико би Ваша еминенција ову потребу учинила обавезом за Вашу часну браћу, Ви бисте имали велике заслуге с овим прилогом за правилан развој католичанства, сад кад је настала једна велика нада у унију...“ [Novak 1948: 621].

Прокламовање усташке тзв. НДХ и нова улога римокатоличке цркве, као доминантне (фактички једине) државне цркве, показује неколико детерминанти у овој почетној фази, при чему се јасно види а) очекивана и обухватна спрега хрватског клира и ватиканске централе и б) исто тако, види се да дневнополитичко акцентуирање заједничких приоритета није безусловно хармонично.

Заједничке детерминанте су очување и учвршћивање римокатоличко-теократског државног оквира и трансформисање постојеће некатоличке људске масе у римокатолике; хрватски римокатолички клир ставља примарни нагласак на стабилизовање тог теократског државног оквира и, очигледно, има пуно поверење у усташке властодршце и њихову решеност да у тзв. НДХ врло убрзо живе само „Христови праведници“ (= римокатолици = Хрвати), док стратеги Ватикана – како сведоче цитирани а и следствени историјски извори – размишљају дугорочније и свестраније, те стављају примарно тежиште на унијаћење и покатоличавање, а секундарно на политичку будућност тзв. НДХ.

У прилог овоме говоре, на пример, (успешна) настојања хрватских бискупа да папа укаже Павлићу част аудијенције, као и њихови (безуспешни) напори да Ватикан и формално призна тзв. НДХ: „Однос с Ватиканом је, додуше, остао проблематичан јер Ватикан – супротно препоруци Алојзија Степинца, није формално признао нову државу (...) али је ипак постигнута једна сатисфакција, да Ватикан у лето 1941. године пошаље бенедиктинца Ђузепеа Рамира Марконија (Giuseppe Ramiro Marconi), као ‘Папског визитатора’ и сталног представника у Загребу, који је тамо радио као *de facto* папски нунције...“ [Horry und Broszat 1964: 72].

Шеф полиције немачке Службе безбедности пише, у свом извештају од 17. фебруара 1942. године, свом претпостављеном, СС рајхсфиреру Хајнриху Химлеру (Heinrich Himmler), пошто је потврдио да су усташе, до тог тренутка, побиле око 300.000 Срба:

„Од Хрвата започето насилно покатоличавање православног становништва и терор, који је с тим повезан (...) доприносе такође у великој мери заоштравању ситуације. Тим поводом се мора схватити да је католичка црква, кроз своје мере покатоличавања и присилу преласка у католичанство, форсирала усташке ужасе, јер се она при спровођењу покатоличавања, служила усташама. То јој је пало утолико лакше, јер је хрватско становништво фанатично католички настројено (...) Из тога се види, да је хрватско-српско стање напетости и борба католичке цркве против православне цркве...“ [РА/АА, Büro RAM, Kroatien 1941/42, Bl. 442–449].

Тежина и вредност овог исказа свакако лежи у чињеници да овај сведок а) припада туторима, заштитницима и савезницима усташке Хрватске и непријатељима, окупаторима и угњетачима Срба, као и б) да се сигурно може поћи од тога да њега не воде никакви – балкански детерминисани – национални, конфесионални или пак лични интереси, већ само тадашњи немачки национални интерес, а то је – у конкретном случају – била пре свега жеља и тежња да на освојеним територијама и у нацистичким сателитским државама влада што мирније стање.

Сличну научну вредност поседује још један историјски извор, једно сачувано писмо словеначких клирика хрватском римокатоличком надбискупу:

„Вашој Еминенцији је сигурно познато, да данас у Хрватској православици у масама прелазе у католичанство (...)“ које планове Загреб при томе следи, рекао је са савршеном искреношћу један од најутицајнијих људи у Хрватској, министар др Миле Будак. Он је у Госпићу званично изјавио – један део Срба ћемо побити, један део протерати а остатак покатоличити и тиме похрватити.

То значи да је крајњи циљ данашње политике Загреба уништавање српског народа у НДХ. И том неморалном циљу би требало да служи и покатоличавање (...). То, што се данас дешава у Хрватској, не заснива се на религиозним мотивима, већ представља понижавајућу злоупотребу римокатоличке цркве и судбоносно гажење ногама њеног доброг гласа и њеног достојанства. Хрватско министарство правде пише 30. јула 1941. године Бискупској конференцији у НДХ, поред осталог, да не би требало примати у цркву српску интелигенцију и богати слој трговаца, занатлија и сељака (...) Чини нам се важним, да је ово писмо потписао један католички свештеник или бивши свештеник, Радослав Главаш (фрањевац Радослав Главаш упада и у очи нацистичке обавештајне службе, као врло утицајна личност у Павелићевом најближем окружењу – *џрим. ауџора* [РА/АА, Gesandtschaft Zagreb, BD. 67–1, Bl. 65, 29. Mai 1941]).

Хрватска Бискупска конференција наглашава 17. новембра 1941. године да је прелазак у католичанство само тада дозвољен и правоваљан, када је учињен без притиска и силе и само из унутрашњег убеђења (...) Када би, међутим, хрватска Бискупска конференција заповедила својим свештеницима да се без страха и консеквентно тога и држе, онда би прелазак српскоправославних маса у католичанство био одмах окончан (...)

Изгледа да је покатоличавање – а то значи и похрваћивање – Срба заједнички циљ хрватске Бискупске конференције и усташке владе. Православци су мишљења, да једино што је између усташке владе и хрватске Бискупске конференције спорно, то је само метода, којом би требало стићи до циља...⁵

Хрватски посланик у Ватикану др Рушиновић потврђује у свом извештају усташком министру Лорковићу да су врло конкретна и прилично детаљна сазнања о усташком геноциду већ (најкасније) 6. фебруара 1942. године – и у Ватикану а, логична је претпоставка, и унутар хрватског католичког клира – била несумњиво присутна:

„Кардинал (Тисеран /Tisserant/ – *џрим. ауџора*) је, поред осталог, рекао: ’Ваши пријатељи, фашисти, исмевају вашу независност и слободу, као и постојање хрватске државе (...) у Хрватској свако влада, само Хрвати не.’ (...) Фратар Симић је лично предводио руљу, с оружјем у руци, која је разарала православне цркве... Рекао је исто тако, да сигурно зна да су се фрањевци у Босни и Херцеговини исто тако јадно понели. Такве

⁵ Акција католичке цркве, 2–6 (упореди: [Novak 1948: 787]).

ствари не може да ради један цивилизовани човек а камоли једно духовно лице (...) Немци су признали хрватску православну цркву тек када су заједно с нама '... побили све православне свештенике и када је више од 350.000 Срба ишчезло...'

Онда ме је питао, зашто се ми жалимо и тврдимо да су католици носиоци културе и вере? Срби су, у борби против Турака, западу и католичанству дали исто толико много, ако не и више. Хрвати су, међутим, добили назив *ante murale christianitatis* (...) Потом смо говорили о преобраћеницима (...) али када сам ја тврдио да је читава Хрватска, као и Црна Гора била католичка и да су православци тек с доласком османских Турака почели да инфилтрирају чисто хрватске области, те да су потом многи католици услед најгорег терора отпали од своје вере и прешли делом у ислам а делом у православље – он је одлучно рекао, да је то за њега нешто сасвим ново.

Рекао је да он добро познаје историју хришћанства али да се још никад није десило, да католици прелазе у православље. Поменуо је и пример Грчке, која је имала сличне проблеме с Турцима као и Хрватска и, упркос томе, број католика у Грчкој је остао исти, као и пре доласка османских Турака...“ [Poslanstvo NDH, Rim, 6. 3. 1942].

Како Александер Корб третира насилно покатоличавање Срба у Хрватској 1941–1945?

Он једноставно тврди да је усташки режим имао „претежно секуларни карактер“ (стр. 29) и да је насилно покатоличавање православних Срба било само „секуларни пројект хрватске државе, да би решила 'српско питање', пошто се претходна пракса масовних убистава показала нефункционалном а пракса иселјавања стигла до своје границе изводљивости“ (стр. 285–286).

Али чак и да је било тако, зар Корб овим у суштини не потврђује да је тадашња хрватска држава форсирано радила на анихилизацији српског народа (народоубиству, геноциду) и при томе се систематски служила с три опробана геноцидна метода, наиме, масовна убиства, протеривања („етничка чишћења) и насилне религиозне конверзије, као средство поништавања битне одреднице националног идентитета жртвене групације?

Корб међутим тврди, да хрватска држава 1941–1945. није извршила геноцид над Србима.

Како би, даље, насилно покатоличавање уопште могло да буде „секуларни“ пројект? Сâм чин покрштавања *немогуће* је обавити на секуларни начин, он је једноставно неизводљив без детерминантног, одлучујућег учешћа, без есенцијалне, извршне и тиме водеће улоге локалног римокатоличког клира при томе.

Незамисливо је, свакако, да би се и последњи сеоски римокатолички свештеник и фратар годинама и масовно бавио овом битном прозелитском делатношћу а без знања тј. налога или бар изричите дозволе својих претпостављених, у оквиру строго централистичке и аутократске хијерархије своје црквене организације.

Другим речима, масовна насилна покрштавања стотина хиљада Срба би била немогућа без активног и директног саучествовања хрватске римокатоличке хијерархије, од председника Хрватске бискупске конференције, Алојзија Степинца, па до последњег сеоског свештеника или фратра.

Да ли је дакле констатација, да је искључено, да црквено-канонски чин крштења и прекрштавања/конверзије/преласка у другу конфесију (на страну то, да присилни прелазак никада није канонски ваљан) не може да буде спроведен од стране световног лица, већ само од стране клирика, можда само још један „антиклерикални, српско-комунистички тј. српско-националистички став“?

Ауторе који заступају друга мишљења и позивају се на не тако мало-бројне примарне историјске изворе, Корб једноставно дисквалификује, декларишући их као „антиклерикалце“ (стр. 35).

Он допушта још једну могућност: „Како изгледа, напади на католичанство у послератној Југославији су служили камуфлирању националистичких циљева. Та комунистичка парадигма је потом, од осамдесетих година 20. века без много труда преведена у једну српсконационалистичку парадигму“ (стр. 30).

То је све што он има да каже о овој проблематици.

Тиме он заокружује искључивање свих историјских извора и научне литературе, који би могли да противурече његовој основној тези да се у хрватској држави 1941–1945. није догодио геноцид над Србима, те да Ватикан и хрватски католички клир нису имали никакве везе с дотичним збивањима.

Јер једни су неверодостојни као „српсконационалистички, српско-комунистички или немачконацистички а под утицајем (иначе њихових смртних непријатеља) српских националиста“ а други јер су „антиклерикални или пак само камуфлирани српсконационалистички“.

Он, дакле, и само консеквентно остаје при својој изјави да за његову студију „хрватски извори представљају централни фондус у односу на научно истраживање усташке политике“. Закључимо овај део излагања само још једним цитатом, још једним примером Корбовог односа према Јасеновцу и римокатоличкој цркви:

„Да депортација у логор Јасеновац није обавезно морала да резултира усмрћивањем депортованих, показује и пример хиљада српске деце, која су после напада на партизанске области доведена у овај логор.

У једној примерној акцији спасавања, коју је организовало неколико приватних особа, уз помоћ Црвеног крста и католичке цркве, успело је пуштање на слободу те деце и њихово смештање у сиротишта и дечије логоре“ (стр. 329).

Да ли из незнања или намерно, тек он не помиње име дотичног „приватног лица“, племените и храбре аустријске болничарке Диане Будисављевић, која је 1941–1945. заиста избавила хиљаде српске деце из логора смрти тадашње хрватске државе.

Можда разлог изостављања њеног имена лежи и у следственој нужној потреби да се потом цитира и из њеног дневника да је спасавање

српске деце из Јасеновца уследило „уз помоћ католичке цркве“. Дакле, из још једног примарног историјског извора, који би моментално дезавуисао Корбову горњу тврдњу.

О сусретима с римокатоличким надбискупом Алојзијем Степинцом и својој молби, да јој први човек хрватског католичког клира помогне при овој хуманој мисији, Диана Будисављевић извештава два пута у свом дневнику.

Белешка од 3. децембра 1941. гласи: „Мој први пријем код надбискупа др Степинца: И тамо је резултат разговора био потпуно негативан...“

Белешка од 6. маја 1942. звучи још резигнираније:

„Надбискуп је врло суздржан. Не жели се заинтересирати. Каже да нема никаквог уплива на владу. Испричао ми је да је због стана неке Жидовке био код неког министра. Тај му је обећао да ће жена моћи остати у стану а сад ју се успркос томе, намјерава из стана избацити. Кажем му да сам дошла тражити да спаси један народ, а он ми прича о неком стану...“ [Dnevnik Diane Budisavljević 2003].

Можда, међутим, и њен дневник припада „српсконационалистичким“, „српскокомунистичким“ тј. „антиклерикалним“ и тиме безвредним историјским изворима? Тешко, али очигледно не и немогуће, јер како је Фридрих Ниче (Friedrich Nietzsche) тврдио: „Не постоје чињенице, већ само интерпретације“.

Ниче, међутим, као што је познато, није био историчар.

ЈЕЗИЧКО-ФИЛОЗОФСКИ АСПЕКТ (ТЕОРИЈА ДЕФИНИЦИОНИЗМА)

Interesting ideas. I've never thought about them.
Will try to find some time to do so.

(Noam Chomsky
about Definitionism Theory, 11. 3. 2010)

Теоретска лигатура између свих духовних делатности човека је непревидиво *језик* и то не само као заједничко добро, не само као средство међусобне комуникације. Језик је и *сујсџанца* мишљења, и читаве спекулативне интелигенције, која есенцијално детерминише људску биолошку врсту а тиме и *предуслов* свих наука, и *conditio sine qua non* егзистенције (стварности бића) човека, какву он познаје и практикује, перципира и креира.

Битни предуслов оваквог начина размишљања је, свакако, била промена парадигме у филозофији језика у 20. веку, која је поред осталог постулирала да нисмо ми ти који детерминишу, разлажу и образлажу језик, већ је језик тај који – у најмању руку у истој мери – детерминише, разлаже и образлаже нас саме [Heidegger 1926].

Истовремено је у оквиру филозофије – за разлику од историјских наука – не само дозвољено, већ и неизбежно морално/етичко вредновање стања, односа и процеса, као предмета истраживања. Погледајмо неколи-

ко битних детерминанти теорије дефиниционизма и њених импликација у односу на истраживање феномена геноцида.

Њена полазна основа је, дакле, наизменична примена дедуктивне и индуктивне истраживачке методе: језик, који као *ојшџи* фактор и основни елемент синтезе, утемељује целокупно мишљење, све науке и превазилази њихове (ионако само договорне) границе, томе потом следи специфични аналитички приступ партикуларних научних дисциплина одређеном проблему и, закључно, долази до поновне синтезе и уливања новостечених појединачних сазнања у општу теорију феномена геноцида.

Овакав приступ се по својој структурној природи не ограничава само на феномен геноцида, већ је дефинитивно применљив на све социјалне и хуманистичке науке. У односу на истраживање геноцида, међутим, непревидива је језичка каузално-последична димензија: први (уводни), други (који све време прати конкретну физичку реализацију овог злочина) као и трећи (завршни) геноцидни чин увек су језичке природе. То значи исто као што економско-финансијски предуслови омогућавају успостављање и примену неопходне логистике, и исто као што репресивна државна сила физички реализује план злочина, реч (= дело) дефинише, усмерава и тиме битно условљава извршавање присутне политичке воље у односу на циљни објект.

Реч је, дакле, о претходној дехуманизацији циљне групе предвиђених жртава (први чин), која се потом спроводи и све време конкретног вршења геноцида (други и перманентни чин), док је последњи геноцидни чин накнадна апологетика истог, било да је реч о релативизовању извршеног злочина или пак – у екстремном случају – о негирању истог (трећи чин). Ова карактеристика је дефинитивно заједничка за све геноциде које људска историја познаје.

Не постоји, наиме, геноцид коме није претходила и који није пратила масовна психагошка кампања и редефинисање циљне групе у „нижу људску врсту“, чије физичко елиминисање, дакле, није убиство или грех већ „дозвољена“, „леgitимна“ радња. Само тако је било могуће мобилисати онај увек велики број „нормалних“ починилаца (Хана Арент /Hannah Arendt/ и њена „баналност зла“, 1968). Не постоји, исто тако, ниједан геноцид који се *ex post* није издашно релативизовао или чак негирао.

Механизам интернализације језичке понуде, који је открио Норберт Елиас (Norbert Elias), увек је интеракција идеолога геноцида (који су у тој припремној, али и у извршној, као и у фази после реализације злочина узурпирали власт над дефиницијама, на пример, „бело је црно“, „слобода је ропство“, „рат је мир“, „Јевреји, Срби, Роми су нижа бића“ и сл.) и „нормалних“ починитеља злочина.

При овоме је додуше реч о асиметричној интеракцији ове две групације, али ниједна од њих не може да користи ову чињеницу као алиби за почињена недела (једна асиметрична интеракција подразумева увек и једну асиметричну одговорност, али никада међусобно предавање или чак потирање исте).

Тиме се обелодањује битни аспект промене парадигме у филозофији језика 20. века – *реч је дело*. Да би се избегли неспоразуми – све ове *иојединачне* чињенице нису тако нове и *сингуларна* сазнања о њима су одавно присутна у траговима духовне активности човека. Ново је, међутим, спознавање тј. препознавање базичног значаја поменуте (језичке) лигатуре, које само по себи већ отвара нове хоризонте и превазилази селективне оквире размишљања.

Ова поставка се може одмах проверити на историјском примеру Србоцида 1941–1945, који су починили припадници народа Хрвата и њихови босанскомуслимански помагачи. Првим геноцидним чиновима при овом конкретном злочину припада и реч (= дело) великохрватског идеолога и једног од духовних отаца Србоцида 1941–1945, Анте Старчевића:

„Срби су дакле злочинци и, истовремено, најглупље становништво Хрватске (...) злочинци, крволочни издајници и сличан смрад (...) то је дакле стока (...) тај пасји накот стоји много ниже од обичне живине (...) већ на овом свету на ове злочинце чека секира...“ [*Djela Ante Starčevića* 1894: 18].

Геноцидни карактер ове речи (= дела) Анте Старчевића произилази из несумњиве функције форсиране редефиниције у смислу дехуманизације циљне групе следственог злочина геноцида над Србима 1941–1945. Јер, још једном – само масовном дехуманизацијом предвиђене циљне групе могу се мотивисати неопходни (и многобројни) „нормални“ извршитељи масовних убистава жена, деце, мушкараца, стараца, дакле по правилу беспомоћних жртава.

Александер Корб, међутим, и у случају Старчевића узурпира власт над дефиницијама и редефинише снагом свог претпостављеног научног ауторитета овог милитантног расисту хрватске провенијенције у „национално-демократског, од стране Француске револуције инспирисаног политичара, чија је политичка Странка права захтевала асимилацију православног становништва у Хрватској“ (стр. 100).

Још једна ревизија историје, дакле, кроз покушану редефиницију стварности.

Последњим чиновима Србоцида припада и реч (= дело) већ поменутог Ива Омрчанина, који једва десет година од краја Другог светског рата и Србоцида тврди да су у суштини Срби починили геноцид над Хрватима:

„... Али тада је почео, као што смо већ доказали, српски геноцид над Хрватима. Најстрашније се десило 1941–1945, када су Хрвати узели своју судбину у своје руке, да би мирно живели у својој Независној Држави Хрватској. Суседни Срби, међутим, којима су Хрвати кроз дугу историју увек помагали, објавили су Хрватима уништавајући рат, који је вођен на најсуровији начин (...) и за Хрвате био потпуно нов, изненадио их и затекао потпуно неспремне...“ [Омрчанин 1955].

Геноцидни карактер ове речи (= дела) и тиме покушане редефиниције стварности од стране Ива Омрчанина не испољава се само у дубоко неморалној и фактички саучесничкој апологетици Србоцида 1941–1945 (принцип „Држите лопова!“). Суштинска опасност оваквог вербалног делања (редефинисања историје) лежи пре свега у одржавању латентног

геноцидног потенцијала у једном друштву (= опасност понављања геноцида). Истовремено, апологетика извршеног геноцида иде на руку и „нормалним“ починиоцима геноцида, у тежњи да задрже своју „нормалност“ у психосоцијалном односно психоморалном смислу речи.

И – у оба случаја сусрећемо се, још једном, са самовољном и изразито антиетичком узурпацијом власти над дефиницијама, с редефиницијом стварности (*а*: Старчевићево „Срби уопште нису људска бића“ и *б*: Омрчаниново „Срби су ти, који су починили геноцид 1941–1945. и то над Хрватима“).

Овај начин размишљања у оквиру истраживања теоретске основе феномена геноцида условио је, дакле, мој покушај испитивања могућности језичко-филозофског доприноса решавању овог проблема. Резултат је био представљање доње хипотезе (као базичне поставке језичко-филозофски условљене „теорије дефиниционизма“) научној јавности 2006. и позив да се она што свеобухватније преиспита [Umeljić 2006]:

Узурпирање власћи над дефиницијама с тежњом постојања монопола над њима, од стиране ценитара пољитичке моћи, оличених у државним или парламентарним институцијама, најделотворнији је инструмент њих ценитара пољитичке моћи и истовремено, погонска снага напретка и регреса у семенитарном и глобалном развоју људског друштва. Расипање пољитичке моћи је искусљиво директно пропорционалан одавању привржености империјиву етике људског друштва. Тиме је узурпирање власћи над дефиницијама саодлучујући каузални и праисторијски фактор и свих социјалних девијација историје човечанства.

Ова језичко-филозофска детерминанта не искључује и не девалвира ни у ком случају све друге и одавно препознате факторе економске, политичке, религиозне, психолошке и др. природе и њихов несумњиви утицај на историјска збивања. Она, међутим, као базични елемент условљава егзистенцију свих других фактора и повећава вероватноћу сазнања и разумевања релевантних историјских догађаја и процеса.

Како узурпација власти над дефиницијама води ка већ поменутом „давању ауторитативне 'моралне' основе једном изразито неморалном развоју догађаја“, може се илустровати и примером из опште и црквене историје (значи – ван области истраживања феномена геноцида). Узмимо за пример констелацију између и данас важеће догме „папинске непогрешивости“, и масовног средњовековног убијања „вештица“ у окциденталном, римокатолички доминираним делу Европе.

„Папинску непогрешивост“ је, додуше, званично догматизовао тек 18. јула 1870. папа Пије IX. Тај чин је, међутим, опет само једном потврдио и санкционисао више од хиљаду година трајућу праксу. Већ папа Инокентије I (401–417) тврди да постоје „важни случајеви“ (*causa majoris*), које искључиво римски папа сме и може да решава, а његов наследник Зосим постулира потом да нико нема право да још једном расправља о пресуди римских папа.

Лав I (440–461) подвлачи папинско право на „свеобухватну, неограничену моћ тј. власт“ (*plenitudo potestatis*). Папа Григорије VIII (1073–1085)

обзнањује у својој „Папинском диктату“ (*Dictatus Papae*) да „католичка црква никада није ни у чему погрешила, нити ће икада направити неку грешку, као и да сваки папа поседује принципијелну светост“.

Инокентије III (1198–1216) пак истиче да се један папа увек налази „у средини између Бога и људи, он је мањи од Бога али већи од човека“. Бонифације VIII (1294–1303) захтева у својој були *Unam sanctam* за папе владавину светом, итд.

Овде се, значи, сусрећемо с континуираном и консеквентном узурпацијом власти над дефиницијама, у служби јачања сопственог ауторитета, у служби јачања сопствене духовне и политичке моћи (*печ је дело*). С растом те моћи искуствено опада регулаторни утицај етике и морала, односно, и ове есенцијалне категорије социјалне егзистенције рedefинишу се у смислу сопствених стремљења, циљева и интереса.

Једна од последица овог дуготрајног процеса језичког креирања стварности, као „легитимизирајућа“ претпоставка и предуслов изградње световне моћи, била је, на пример, и масовно прогањање, хапшење, мучење и усмрћивање жена у средњем веку, тада дефинисаних од стране тог истог центра моћи као „вештице“.

Већ папа Григорије IX поверава 1231. године „Свету инквизицију“ Доминиканском реду и подвргава је директно папама. Инокентије IV регулише и „легитимише“ једном својом булом 1252 (*Ad exstirpanda*) питање мучења ухапшених у циљу изнуђивања „признања“, Сикст IV (градитељ Сикстинске капеле у Ватикану) постиже својом „Инквизиционом булом“ 1478. да непосредно потом само у Шпанији 16.000 жртава бива усмрћено, а папа Инокентије VIII крунише ову активност скоро шест година касније својом „Вештичјом булом“ [Umeljić 2006].

Доминиканци Јакоб Шпренгер (Jakob Sprenger) и Хајнрих Инститорис (Heinrich Institoris) састављају 1487. обимни приручник за проналажење, хапшење, мучење и убијање „вештица“, и систематизују тиме у међувремену већ институционализовану праксу масовног убиства жена. Овај приручник је назван *Вештичји чекић* (*Malleus maleficarum*) и његов мото је био „Негирање постојања вештица је највећа јерес“ (*Haeresis est maxima opera maleficarum non credere*) [Sprenger und Institoris 1906].

Од изузетног значаја је при овоме, свакако, да је већ рedefиниција једне жене била сасвим довољна да она буде лишена слободе (и иметка), мучена и жива спаљена а да се, истовремено, као „највећа јерес“ означава сваки покушај да се *власи над дефиницијама Ватикана уочише њосиави у њишање* („негирање постојања вештица“ је, дакле, још већи грех). То, наиме, врло експлицитно указује на само прагматично и емпиријски образложено вредновање језичког фактора од стране тада самопрокламованих „власника“ дефиниција стварности.

Између 1258. и 1526. објављује се 47 папских едиката, а њима следи (између 1270–1540) још 46 писмених расправа, диспутација и трактата католичке теологије о „питању вештица“ и „црне магије“, који утврђују и уграђују ову значајну последицу ватиканске узурпације власти над

дефиницијама у историју и традицију западне и средње Европе [Sprenger und Institoris 1906].

Ово је, дакле, класична и историјски утемељена констелација снага и чинилаца утицаја при иницирању и спровођењу једног „пројекта“ историјских размера:

1. Ватикан вербално редефинише стварност, проглашава себе врхунским, тј. *јединим* ауторитетом за сва духовна („непогрешивост папа“) а потом и за политичка („право владања светом“ и, тиме, право постављања и смењивања световних владара) питања, васпоставља и учвршћује ту нову „стварну стварност“ путем методе психагогије античких реторичара (в. доле).

2. Ватикан редефинише снагом свог самодефинисаног ауторитета циљну групу жена у „вештице“.

3. Ватикан редефинише потом и основну људску и хришћанску етику и претвара је у њену очигледну супротност (антиетичка примена дијалектике). Непосредна последица је „леgitимно“ и систематско хапшење, мучење и масовна убиства припадника ове циљне групе жртава.

4. Путем повратне спреге Ватикан овим масовним злочинима додатно и масивно утемељује свој ауторитет (и иметак, присвајањем поседа „вештица“), јер врло јасно и драстично показује људима у својој зони утицаја, шта се може и мора очекивати ако се „поседник власти над дефиницијама“ одлучи за неки нови „пројект“: редефиниција једне нове циљне групе сада у смислу њене дехуманизације, којој следе конфискације свих добара, лишавања слободе, мучења и егзекуције.

Привремени резиме био би, дакле, да је овај механизам неетичке (односно антиетичке) узурпације власти над дефиницијама, који је открила филозофија језика као узрок, погонску снагу и средство практиковања политичке моћи, односно као иницијалну капислу и динамичку енергију социјалних процеса, много старији од 20. века и од, у конкретном случају, његових великих геноцида, у првом реду, у Европи.

Зачеци овог система владања људима могу се констатовати (на подручју нашег културног и цивилизацијског наслеђа) већ у античкој, односно хеленистичкој Грчкој. Његова суштина састоји се у негирању постојања *истине*, а његова основа лежи у комбинацији класичне језичке парадигме Платона и Аристотела с релативистичким учењем софиста (њихов много каснији следбеник Фридрих Ниче ће тврдити: „Не постоје чињенице, већ само интерпретације“) и с психагогијом (= вођење, управљање душама путем језичког упливисања и убеђивања) античких реторичара [Umeljić 2006].

Сви научни напори, дакле, за утврђивање истине (овде конкретно у односу на феномен геноцида) почињу и завршавају се дубоко хуманистичком борбом за утврђивање саме егзистенције истине и тиме се поново враћамо на еминентну улогу језика као одсудне детерминанте етичког оправдања егзистенције човека (тиме се истовремено указује и на значајну посредничку улогу филозофије језика при овом процесу).

У односу на преиспитивање могућности језичко-филозофског доприноса разумевању феноменологије геноцида, овде желим још само кратко да оцртам методолошки приступ теорије дефиниционизма овој проблематици (историјски осведочене чињенице за размишљање):

Општи премиса:

Узурпација власти над дефиницијама и октроисање тих нових, интересно условљених редефиниција стварности (путем психагогије) у једном друштву, као средство стицања, одржавања и ширења сопствене политичке моћи, већ су столећима укорениени у историји и политичко-културној традицији (овде конкретно – Западне и Средње) Европе⁶.

Специјална премиса:

У случају геноцида научно је доказиво да је вербална дехуманизација циљне групе потенцијалних жртава путем ауторитативног узурпирања власти над дефиницијама први (иницијални), други (време реализације све време пратећи) и последњи (накнадно релативизовање или негирање злочина) чин при сваком геноциду.

Чињенично стање и уједно полазна тачка даљеј истраживања:

Починиоци свих великих геноцида у европском 20. веку примарно припадају геополитичкој целини и, пре свега, културној традицији Западне и Средње Европе. Жртве свих великих геноцида у европском 20. веку примарно не припадају геополитичкој целини и, пре свега, културној традицији Западне и Средње Европе.

Како теоретичар дефиниционизма види Корбову докторску дисертацију и њен допринос тражењу историјске истине? Јер, да подсетимо, нова језичка парадигма постулира сазнање, језик је тај који детерминише, разлаже и образлаже човека, у сличној мери као и обрнуто.

Примерено је прво (иако редувантно) подсетити да: а) овај аутор изузетно добро влада инструментаријумом своје струке, да је његов начин изражавања врло елоквентан и течан и б) да већ импозантан број од 1365 фуснота/упутница на историјске изворе и научну литературу, које је користио, имплицира код читаоца осећај сериозности и темељитости аутора, као и отворености за сва, па и за контроверзна мишљења и супротстављене ставове.

Горња примедба већ постулира два есенцијална инструмента једног научника/ стручњака (али у суштини и сваког човека). То су, као прво и основно, опште владање језиком и као друго, владање партикуларним („занатским“) знањима одређене области.

Корб је врло добро школован у обе области.

Он припада академски верзираним ревизионистима историје. Његов селективни и непредвидиво интересно мотивисани приступ проблематици хрватске државе 1941–1945. и њеној геноцидној политици у односу на

⁶ Ова констатација, наравно, ни у ком случају не имплицира да се тај механизам своди само на ову геополитичку и културну целину. Напротив, мишљења сам да је реч о универзалној појави. Чињеница је, међутим, да се у другим деловима Европе, с другом културном и цивилизацијском традицијом, нису организовала оваква систематска масовна убиства (геноциди) читавих народа.

Србе, Роме и Јевреје, као и његов екстремно апологетски став у односу на хрватски католички клир, Ватикан па и на тадашњу хрватску државу (све масовне злочине су, по њему, починиле оне малобројне усташе, а чак се и „усташко вођство пре осећало примораним да толерише овакво делање својих трупа на терену“) њега, додуше, у значајној мери доводе у питање као озбиљног и објективног историчара.

Задатак историјске науке није, наиме, да додељује (увек субјективне) апсолуције.

Оно што он у овом делу у суштини чини то је да, захваљујући уменом баратању језиком, узурпира власт над дефиницијама, самосвојно и научно ауторитативно редефинише стварност, да затим ту виртуализовану стварност прогласи једином „стварном стварношћу“ (супституција садржине формом) и да је психагошки прошири и етаблира у јавности, у свести људи.

То, међутим, није историјска наука.

То је методологија опробане (и успешне) инструментализације и манипулације људима, коју проучава и анализира претходно кратко представљена, мултидисциплинарна, мада превасходно језичко-филозофски утемељена, теорија дефиниционизма.

Корбов начин рада, дакле, изворно припада релативистичком схватању филозофије, за које језик представља најубојитије оружје, главни инструмент доминације над другима, а у служби остваривања својих партикуларних интереса и циљева.

Његово врло солидно познавање „заната“ историчара стоји превасходно у служби конструисања спољне форме, која би, ето, требало да детерминише и садржину овог његовог дела (покушај супституције садржине формом).

Другим речима, његов рад се може посматрати као релативистичко-филозофски трактат у научно-историјским хаљинама.

Да би се избегла понављања, овде желим да само кратко укажем на још једну језичку одредницу овог рада, на ауторово скоро не приметно (уткано), али радикално померање тежишта, тј. редефинисање актера геноцидних злочина у хрватској држави 1941–1945.

Срби (жртве злочина) су „националистички“, „комунистички“, „антиклерикално“ детерминисани, они „гаје циничан култ жртава у смислу смишљања свог мита“. Преведено на „нормални“ језик, Срби су, дакле, бестидно лажљиви, бескрупулозни преваранти, негативни чиниоци.

Хрвати и њихове усташе (починиоци злочина) су пак од стране Срба били и остали „сатанизовани“, многоструко посведочена свирепост злочинаца је на једном месту за Корба само „наводна“, а њихови мотиви при масовним убиствима беспомоћних српских жртава имају непревидиво људску конотацију – „страх од Срба“, „борба за храну“, а понекад и „планирање једног хрватског националног парка, као, на пример, у области Плитвичких језера“...

Тешко, дакле, да се може поћи од тога да је Корб заиста искрено и интересно неоптерећено трагао за историјском истином, да се осећао оба-

везним етичко/моралним параметрима и хуманистичким принципима човековог духа, да је покушао да се бар приближи императивном постулату што веће научне објективности.

Закључно, и еуфорична изјава једног од татора његове дисертације с берлинског Хумболтовог Универзитета, проф. др. Јерга Баберовског, да нико више неће моћи убудуће да пише о овој теми на до сада уобичајени начин⁶, указује преваходно на наду учесника овог политичког пројекта да ће Корбова, овако редефинисана, виртуализована стварност успети да се психагошки рашири и учврсти, да ће временом успети да се – путем што масовније интернализације ауторове језичке понуде (Норберт Елиас) од стране циљне групе, а то је научна и општа јавност – етаблира као једина „стварна стварност“.

То је, међутим, била нада и свих других узурпатора власти над дефиницијама у историји.

ПОЛИТИКОЛОШКИ АСПЕКТ

Није важно шта ко каже или уради.
Важно је коме то користи.

Николо Макијавели
(Niccolo Machiavelli)

Докторска дисертација Александра Корба представља неспорно нови квалитет, али не – као што се очигледно намерава и прижељкује – у смислу револуционарне и успешне ревизије позитивне историјске науке, већ у оквиру *полиитичког* пројекта немачке и читаве западне провенијенције, који се може пратити већ од почетка деведесетих година 20. века.

Тај оркестрирани пројект је започет политичко-медијском кампањом.

Тако је, на пример, у августу 1991. један хрватски римокатолички свештеник, Јосип Дубовечак из Вараждина, добио (и искористио) прилику да у једном немачком листу обзнани основну, готово парадигматичну одредницу започете кампање, овог систематски иницираног и синхронизованог политичког пројекта:

„У Србима се крије нешто сатанско, нешто генетски покварено.“
[*Main Echo*, (Aschaffenburg) 31. август 1991].

Ни редакција овог листа а ни десетине хиљада дневних читалаца (осим једног јединог⁷) нису се потом огласили, оградиле или чак протестовали против овог „милитантно-насилног покушаја обезвређивања и поништавања цивилизацијско-културних достигнућа у једном друштву“, који би указивао на „распад социјално-моралних вредности“ (Рихард Албрехт /Richard Albrecht/, 1989), овог несумњивог повампирења нацистичко-расистичког, тј. усташко-расистичког вокабулара у сада „правној и демократској“ немачкој држави.

⁷ СПД политичар и члан баварског парламента Хилмар Шмит (Hilmar Schmidt) се, као *једини* читалац, протестно огласио у следећем дневном издању ових дневних новина, да би га одмах потом вербално напао и ућуткао локални ЦСУ политичар Целер (Zoeller).

Ауторитативна рedefиниција стварности потом се интензивирала, истина и етика су већ профилактички биле релативизоване (редефинисане), психагогија (политичари и медији) је активирала интернализацију („нормални човек, медијски конзумент“) и „сопствена динамика догађаја“ је затим само повремено (по потреби, према развоју ситуације), али истрајно и консеквентно добијала нове и врло професионално одмерене импулсе.

Већ тада су, међутим, и немачке академске институције – прво опрезно и далеко од очију опште јавности а потом све отвореније почеле – да дају свој специфични допринос овом пројекту, чији тренутни врхунац (нови квалитет) представља студија Александра Корба.

Тако је, на пример, 1991–1992. на Гетеовом универзитету (Goethe Universität) у Франкфурту била редовно пријављена и званично прихваћена једна докторска дисертација на исту тему [Umeljić 1994], коју је одабрао и Корб, која, међутим, није селективно, тј. једнострано бирала историјске изворе и научну литературу, која је анализирао и улогу Ватикана и хрватског католичког клира у овим збивањима, која се бавила *џеноцидом* над Србима, Ромима и Јеврејима у хрватској држави 1941–1945.

Законом прописане експертисе биле су позитивне и предлагале врло високу оцену, универзитетска испитна комисија била је одређена, датум, сат и место одбране дисертације били су утврђени, а потом је докторски рад био јавно изложен на универзитету.

Одмах потом уследила је жестока кампања унутар универзитета, која је кулминирала спречавањем финалне одбране дисертације и искључивањем аутора с листе званичних доктораната.

Коментар академика Милорада Екмечића у односу на то гласио је:

„Европска историјска наука не може остати равнодушна на овакву појаву гушења историјске истине (...). Ова књига је истовремено и једна врста протеста против околности саучествовања немачке историјске науке с дневном политиком своје владе у разарању југословенске државе 1992...“ [Екмечић 2000].

Тон се 1995–1996. у немачким академским круговима мења, постаје оштрији, безобзирнији и – излази у јавност.

Навешћу још само кратко један верификовани случај из деведесетих година у Немачкој, који је исто тако био у служби тада потенциране дисквалификације и дехуманизације циљне групе (Срба), тј. тада актуелне политике немачке државе.

Реч је о серији предавања и закључном зборнику тих прилога, који су у зимском семестру 1995/96. били организовани за студенте хуманистичких наука на Универзитету Фридриха Вилхелма (Friedrich-Wilhelm-Universität) у Бону. Иницијатори, организатори и аутори били су сам универзитет и академско Друштво за истраживање Југоисточне Европе из Минхена.

Шеф пројекта и један од аутора, одговорни уредник и издавач зборника био је дугогодишњи професор славистике с бонског универзитета, др Вилфрид Потхоф (Wilfried Potthoff). Оквирна тема је гласила „Кон-

фликтни регион југоисточна Европа, прошлост и перспективе“ [Aus der Südosteuropa-Forschung 1998].

Прилог професора Потхофа [Potthoff 1998] налази се у мом приватном архиву. Исто важи и за моју тадашњу реплику ауторима зборника, под називом „Критика нечистог ума“ (намерно парафразирајући Имануела Канта), коју су тада објавили само студенти универзитета у Бону, у свом званичном гласилу [Umeljić 1998].

Тематски оквир Потхофовог прилога је у суштини историја књижевности, а формално тежиште стављено је на лик епског јунака Марка Краљевића у српској народној поезији, дакле, нешто што се само уз велики труд дâ политизовати.

Некадашњи студент универзитета у Загребу Потхоф, међутим, није жалио труда и он почиње своје књижевноисторијско разматрање одмах кратким апострофирањем „хомеровских Хрвата и атавистичких Срба“.

Када Потхоф потом долази на то да говори о српским хајдуцима (у народној поезији), он одмах успоставља корелацију с последњим грађанским ратовима на тлу бивше Југославије у последњој деценији 20. века. Српски хајдуци су, по њему, наиме: „Крволочни друмски разбојници (...) и то све је поново провалило из атавистичких дубина свести...“

У српској народној поезији опевана дела Марка Краљевића су „страшна“ и „варварска“, а српски племић Милош Обилић, који је 1389. усмртио агресорског турског султана Мурата на Косову Пољу, за њега је „човек сумњивог морала, што проистиче из његове двоструке улоге – подмуклог убице и јунака“.

Српски „Косовски мит“ је пак, по њему, превасходно „проклетство, чија опасност проистиче из чињенице да је он служио као идеолошки инструмент фашистичке, насилне и експанзивне политике...“

Круна овог уводног дела његовог излагања, које је требало да научно-образовно просвети студенте хуманистичких наука универзитета у Бону у односу на Србе и Хрвате, представља његов приказ хрватског духовног оца Србоцида 1941–1945, већ цитираног Анте Старчевића.

И Потхоф, наиме, тврди да Анте Старчевић није био никакав великохрватски расиста који је драстично дехуманизовао Србе и позивао на њихово истребљење, већ само „творац једне националне идеологије, који се само залагао за излазак Хрвата из Аустроугарске и био чак спреман да пактира са Србима (...) анализа његових дела показује да он при томе није мислио на хрватизацију јужних Словена, већ на један државни савез истих...“

Да подсетимо – Александер Корб редефинише Анту Старчевића у „национално-демократског политичара, инспирисаног Француском револуцијом, чија је политичка Странка права захтевала асимилацију православног становништва у Хрватској“ (стр. 100).

У овом контексту сагледава се и све оно што је у докторској дисертацији Александра Корба „ново“, али не и „револуционарно“ – он се налази у оквиру и у служби немачког *йолиџичког* пројекта, а ново је само да га његов вешти и суптилни начин интересно условљене редефини-

ције стварности и висок ниво владања „занатом“ историјске науке квалитативно разликују од, на пример, његовог колеге Потхофа.

То буди оправдану наду у следствену успешну – на први поглед академску, на други можда чак и политичку – каријеру младог немачког научника Корба. Штавише, усуђујем се и да поставим (иначе у принципу увек незахвалну) прогнозу, да ће он у догледно време постати и члан Хрватске академије знаности и умјетности.

Јер и његов горе цитирани претходник у овом политичком пројекту самосвојног редефинисања позитивне науке, проф. др Вилфрид Потхоф, постао је 2004. члан ове највише академске научне институције у Хрватској.

Његовом пријему није сметала ни чињеница да је у поменутој реплици „Критика нечистог ума“ поред осталог било и непобитно доказано да је он био и плагијатор, јер је преко 80% његовог дотичног „научног“ текста – реч по реч – било *идентично* с већ објављеним трактатима његовог колеге с универзитета у Гетингену, проф. др Рајнхарда Лауера (Reinhard Lauer)⁸.

Александер Корб не чини тако почетничке грешке, он је бољи од овог свог претходника у заједничком политичком пројекту. Његовим неспорним трудом промена парадигме у немачким друштвеним и хуманистичким наукама достигла је нови квалитет, сасвим други ниво самовољне и виртуелне рефлексije стварности.

Те науке, наиме, убрзано добијају заједнички и доминантни идеолошко-политички предзнак.

То је једино што је заиста револуционарно (и жалосно) у делу Александра Корба.

ЛИТЕРАТУРА

- Давидов, Динко. Обавестите Европу о томе, *Дуџа* (Београд), бр. 425, 9. 6–22. 6. 1990.
 Дедијер, Владимир. *Вајшкан и Јасеновац*, Београд 1987.
 Екмечић, Милорад. Две расправе о геноциду и усташама, *Радови*, бр. 2, Филозофски факултет, Бања Лука 2000.
 Извештај Светог Синода СПЦ, 1060/2371/1947, Београд.
 Извештај Светог Синода СПЦ, 719/1947, Београд.
Споменица православног свештеника жртва фашистичког њерора и њалих у народно-ослободилачкој борби, Београд 1960.

⁸ Ту чињеницу је учила др Вера Бојић, тадашњи лектор на Катедри славистике Универзитета у Бону, и ставила ми је на располагање, пре писања моје реплике, за коју ми је такође дала више драгоцених информација из области славистике. Чињеница је, наиме, да је од 12,5 страница Потхофовог прилога у овом зборнику 10,5 страница *дословце* преписано од Рајнхарда Лауера (*Genese und Funktion des illyrischen Ideologems in den südslawischen Literaturen des 16. bis Anfang des 19. Jahrhundert*, као и *Das Wüten der Mythen. Kritische Anmerkungen zur serbischen heroischen Dichtung*), иначе иностраног члана Српске академије наука и уметности.

- Albrecht Richard. *Serbozid 1941–1945. Über den Dritten europäischen Völkermord im 20. Jahrhundert*, GRIN-Online 2006.
- Arendt, Hannah. *Eichmann in Jerusalem. Ein Bericht von der Banalität des Bösen*; m.e. Essay v. Hans Mommsen; aus dem Amerikanischen von Brigitte Granzow, Neuausgabe (Serie Piper/SP 308), München–Zürich 1986.
- Aus der Südosteuropa-Forschung; Bd. 8: *Konfliktregion Südosteuropa – Vergangenheit und Perspektiven* (Hrsg. Prof. Dr. Wilfried Potthoff), Bonn/München 1998)
- Dnevnik Diane Budisavljević 1941–1945*, Hrvatski državni arhiv, Jasenovac – Javna ustanova Spomen-područje. Zagreb 2003
- Heidegger, Martin. *Sein und Zeit*, Tübingen 1926.
- Hitler, Adolf. *Mein Kampf*, Franz Eher Verlag, München 1925.
- Horry, Ladislaus und Martin Broszat. *Der kroatische Ustascha-Staat 1941–1945*, Schriftenreihe der Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte, Nr. 8, S. 72, Stuttgart 1964.
- Hrvatski narod* (Zagreb), 20. 5. 1941.
- Katolički list* (Zagreb), br. 19, 1941; Uputstvo pod br. 4101
- Korb, Alexander. *Im Schatten des Weltkriegs. Massengewalt der Ustaša gegen Serben, Juden und Roma in Kroatien, 1941–45* –Dissertationsschrift – zur Erlangung des akademischen Grades Doctor philosophiae (Dr. phil.) eingereicht an der Philosophischen Fakultät I der Humboldt-Universität zu Berlin von Alexander Korb.
- Main Echo* (Aschaffenburg, Немачка), 31. август 1991.
- Novak, Viktor. *Magnum Crimen*, Zagreb 1948.
- Omrcanin, Ivo. Kommentare über die Broschüre „Kroatische Priester ermordet von den Tschetniken und Kommunisten“, von Dr. Ivo Omrcanin, München, 1955. Universitätsbibliothek Frankfurt a. M.
- PA/AA, Büro RAM, Kroatien 1941/42, Bl. 442–449 (Политички архив Министарства иностраних послова Немачке).
- PA/AA, Gesandtschaft Zagreb, BD. 67–1, Bl. 65, 29. Mai 1941.
- Poslanstvo Nezavisne Države Hrvatske, V.T. br.–V.–1942, Rim, 6. 3.1942.
- Potthoff, Wilfried. Geschichte und Geschichtsmythen in den südslawischen Literaturen (Aus der Südosteuropa-Forschung; Bd. 8: *Konfliktregion Südosteuropa – Vergangenheit und Perspektiven*. Hrsg. Prof. Dr. Wilfried Potthoff, Bonn/München 1998).
- Sprenger, Jakob und Heinrich Institoris. *Der Hexenhammer*, Hrsg. J. W. R. Schmidt, Berlin 1906.
- Starčević, Ante. *Bi li k slavstvu ili k hrvatstvu? Djela Ante Starčevića*, Knj. III., s. 18. Zagreb 1894.
- Umeljic, Vladimir. *Die Besatzungszeit und das Genozid in Jugoslawien 1941–1945* (Време окупације и геноцид у Југославији 1941–1945), Graphics High Publishing, Los Angeles 1994.
- Umeljic, Vladimir. Ethik und Definitionsmacht, *Kultursoziologie* (Aspekte, Analysen, Argumente), *Wissenschaftliche Halbjahreshefte der Gesellschaft für Kultursoziologie e.V.*, Leipzig 2006.
- Umeljić, Vladimir. *Teorija definicionizma i fenomen genocida. Etika i vlast nad definicijama*. Magna Plus i Fond istine o Srbima, Beograd 2011.
- Umeljić, Vladimir. Kritik der unreinen Vernunft, *Akut, Das Bonner Uni-Magazin*, Nr. 282, Bonn 1998.
- Veesenmayer an RAM, Bericht über Kroatien, 3. April 1943, PA AA/BA/61144, Bl. 144–171.

A PARADIGM SHIFT IN GERMAN HISTORIOGRAPHY: IN THE STATE OF CROATIA (1941–1945) THERE WAS NO GENOCIDE AGAINST THE SERBS?

by

Vladimir Umeljić

SUMMARY: At the Humboldt University of Berlin, German historian Alexander Korb defended, with the highest grade (*summa cum laude*), his doctoral thesis in historical studies „In the Shadow of the World War II. Mass violence by the Ustaša against Serbs, Jews and Roma“. His radically new thesis are as follows: 1) in the State of Croatia (1941–1945) „there was no genocide against the Serbs“; 2) clerical component (Croatian Catholic clergy and the Vatican) „played no significant role“ in the mass violence against the Serbs in the State of Croatia (1941–1945), so the forced catholicization of the Serbs was „purely secular in character“. Korb, therefore, enters into absolute conflict with the vast majority of previous research papers and their conclusions.

Korb's theses are challenged from three aspects in this analysis: a) scientific and historical, b) linguistic and philosophical (definitionism theory) and c) political.

Regarding scientific and historical aspects, Korb approached this problem one-sidedly, in a selective way, and from the very beginning drastically reduced i.e. excluded an enormous part of primary historical sources and scientific literature. He excluded all Serbian sources, including testimonies of Serbian survivors and victims, on the grounds that they were either „Serbian nationalists“ or „Serbian communists“, then all testimonies of eye-witnesses from the the oppressors side – German Nazis and Italian Fascists – with justification that they are manipulated by „Serbian nationalists“ or „Serbian communists“, as well as all primary historical sources and scientific literature which testify of the role of Croatian Roman Catholic clergy and the Vatican, on the basis that they are „anti-clerical“.

From linguistic and philosophical aspect, Korb's argumentations clearly belong to the principle of „usurpation of power over definitions and psychagogy“ recognized by classical theory of concepts as a convenient redefinition, virtualization of reality and psychagogic establishment of the new „real reality“ in the minds of the target group through its internalization. Korb's work is, therefore, rather relativistic linguistic and philosophical treatise clad in historical science than scientific study of history.

As for the aspect of political science, it can be concluded that paradigm shift in social sciences and humanities in Germany, due to his indisputable efforts, obtained a new quality, a completely different level of arbitrary and virtual reflection of reality.

Namely, these sciences are rapidly getting mutual and dominant ideological and political connotation.

KEY WORDS: Independent State of Croatia (1941–1945), genocide, the Roman Catholic Church, German historiography

PARADIGMENWECHSEL IN DER DEUTSCHEN GESCHICHTSWISSENSCHAFT:
IM STAAT KROATIEN WURDE IN DEN JAHREN 1941–1945 KEIN GENOZID
AN DEN SERBEN DURCHGEFÜHRT?

von

Vladimir Umeljčić

ZUSAMMENFASSUNG: Der deutsche Historiker Alexander Korb promovierte an der Humboldt-Universität zu Berlin mit höchstem Lob (*summa cum laude*) auf dem Gebiet der Geschichtswissenschaft mit der Arbeit unter dem Titel „Im Schatten des Weltkriegs. Massengewalt der Ustaša gegen Serben, Juden und Roma in Kroatien 1941–1945“. Seine radikal neuen Thesen lauten: 1. im damaligen Staat Kroatien wurde in den Jahren 1941–1945 „kein Genozid an den Serben durchgeführt“; 2. die klerikale Komponente (der kroatische katholische Klerus und Vatikan) „spielte keine wichtige Rolle“ bei der Massengewalt gegen Serben im Staat Kroatien von 1941–1945, so dass die Zwangskatholisierung der Serben „einen ausschließlich säkularen Charakter“ hatte. Korb kommt somit in eine radikale Kollision mit den meisten seiner bisherigen wissenschaftlichen Arbeiten und deren Schlussfolgerungen.

Diese Analyse unterzieht Korbs Thesen einer Prüfung, indem sie von drei Standpunkten aus betrachtet werden: a) wissenschaftshistorisch, b) sprachphilosophisch (Theorie der Definitionismus) und c) politologisch.

Vom wissenschaftshistorischen Standpunkt aus betrachtet, wählt Korb einen einseitigen, selektiven Zugang zu dieser Problematik und reduziert drastisch bzw. schließt schon am Anfang einen enormen Teil der primären historischen Quellen und der wissenschaftlichen Literatur aus. Dazu gehören alle serbischen Quellen – einschließlich der Zeugnisaussagen von serbischen Überlebenden – mit der Begründung, dass diese serbisch-nationalistisch oder serbisch-kommunistisch sind; dann alle Quellen der Augenzeugen aus der Reihe der damaligen Okkupanten – deutscher Nazisten und italienischer Faschisten – mit der Begründung, dass diese serbisch-nationalistisch oder serbisch-kommunistisch manipuliert waren; sowie alle primären historischen Quellen und die wissenschaftliche Literatur, die von der Rolle des kroatischen katholischen Klerus und Vatikans zeugt, weil sie „antiklerikal“ sind.

Vom sprachphilosophischen Standpunkt aus betrachtet, gehört Korbs Beweisverfahren zweifellos dem Prinzip „Usurpation der Macht über Definitionen und Psychagogik“, das von der Theorie der Definitionismus als Versuch der interessierten Redefinierung, der Virtualisierung der Realität und der psychagogischen Etablierung dieser neuen „realen Realität“ im Bewußtsein der Zielgruppe mithilfe ihrer Internalisierung erkannt wurde. Korbs Werk ist eher ein relativistisches, sprachphilosophisches Traktat in einem wissenschaftsgeschichtlichen Gewand, als eine wissenschaftsgeschichtliche Studie.

Vom politologischen Standpunkt aus betrachtet, kann man feststellen, dass auch mit seiner unbestrittenen Mühe der Paradigmenwechsel in deutschen Sozial- und Humanwissenschaften eine neue Qualität erreicht hat, ein ganz anderes Niveau der eigenwilligen und virtuellen Reflexion der Realität.

Diese Wissenschaften bekommen nämlich schleunigst ein gemeinsames und dominantes, ideologisch-politisches Vorzeichen.

SCHLÜSSELWÖRTER: Unabhängiger Staat Kroatien 1941–1945, Genozid, Römisch-katholische Kirche, deutsche Historiografie